



od vrtića do fakulteta

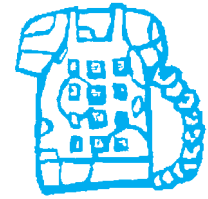
Promjene u obrazovanju odgajatelja

▶ **Mr. sc. Biserka Petrović – Sočo**
Sveučilište u Zagrebu
Učiteljski fakultet
Zagreb

Sveukupne društvene promjene zahvaćaju sva područja života i rada, što neizostavno zahtijeva i napredak na svim razinama odgojno-obrazovnog sustava. Hrvatska je potpisala Bolonjsku deklaraciju, osnovni dokument kojemu je glavni cilj regulirati europski školski sustav. Za kvalitetu predškolskog odgoja kao prvu stepenicu u hijerarhiji toga sustava, uz roditelje, odgovorni su odgajatelji i stručni suradnici, kao i oni koji ih obrazuju i pripremaju za sve složenije uloge i zadaće u razvoju i odgoju i obrazovanju najmlađih članova našega društva. Ovim člankom objašnjava se polazište za izmjene koje su Bolonjskom deklaracijom unesene u sustav obrazovanja odgajatelja.

Znamo da i djeca najbolje uče kad im se omoguće prilike da zadovolje svoje interese, kad sami odabiru aktivnosti, aktivno manipuliraju materijalima i stupaju u interakciju s drugom djecom i odraslima





od vrtića do fakulteta

Nedostaci dosadašnje izobrazbe odgajatelja s obzirom na potrebe suvremene prakse

Dosadašnji analitički pristup izobrazbi odgajatelja s nagomilanim i detaljiziranim sadržajima općeobrazovnih i stručnih predmeta u priličnoj je mjeri opterećivao i fragmentirao cjelovitu sliku profesionalnih uloga i zadaća budućeg odgajatelja. Tako koncipiran program izobrazbe usmjeravao je studenta na zapamćivanje činjenica, umjesto na razumijevanje i razmišljanje. 'Kad je naš fokus na pokrivanju regulative, standarda ili kurikulumske sadržaja, samo kreiramo iluzije da će ljudi od nas nešto naučiti.' (Jones, 1987., prema Curtis i Carter 1991., str. XII).

Razlomljenost postojećih metodika također je onemogućavala studentu percipiranje cjelovite slike djeteta kao jedinstvenog, neponovljivog, kreativnog i prirodno znatiželjnog ljudskog bića. Dok se u praksi od odgajatelja očekivalo da prepoznaje, zadovoljava i potiče razvojne i individualne potrebe djece, program pojedinih metodika počivao je na 'prosječnom djetetu' i polazio od sadržaja određenog predmeta i načina obrade i postavljanja odgojno-obrazovnih zadataka koje parcijalno jednom aktivnošću treba realizirati s djecom. Na taj način student se izravno nije osposobljavao za kvalitetno cjelovito dizajniranje odgojno-obrazovnih aktivnosti, rukovođenje odgojnom skupinom, promatranje i evaluiranje dječjeg progressa i dr.

Poučavanje i učenje kakvo bi se aktualno trebalo događati u svakodnevnoj praksi, odvija se kao kontinuiran, cjelovit proces. 'U realnome svijetu čak ni takve funkcije kao planiranje odgojno-obrazovnih aktivnosti, motivacijske prilike, procjenjivanje napretka ili održavanje discipline u odgojnoj skupini ne događaju se izolirano. Dapače, one predstavljaju vješto umetnute niti u skladnu tkanicu odlične prakse.' (Nayec, 1996., str. 65.) Paradoksalno je onda

Uspješan program i kvalitetan proces naobrazbe odgajatelja potiče na refleksivno mišljenje i rješavanje problema, omogućuje brojne prilike studentima da raspravljaju o problemima, postavljaju pitanja i testiraju svoje ideje. Da bi se ispunili ovi zahtjevi, edukatori odgajatelja moraju pokazivati one vrste ponašanja koje očekuju da ih studenti razviju u svom radu s djecom.

svako propisivanje metodičke sheme: uvod, glavni dio i završetak aktivnosti kao uniformnog standarda koji implicite polazi od prenošenja a ne od konstruiranja znanja, a eksplicite od vanjske, a ne od intrinzične motivacije djeteta. Paulo Freire (prema Naeyc, 1996., str. 64) o tome kaže: 'Eksperti pokušavaju prenijeti i deponirati norme i zahtjeve, vještine i znanje u misli onih prisutnih koje poučavaju.' Pokazalo se da studenti više memoriraju činjenice no što razumijevaju sadržaj. Previše je naglašeno informiranje koje samo po sebi vodi do testa 'olovka i papir', a ne do znanja koje naglašava uspješno poučavanje (Jones 1987. prema Bowman 1990., str. 171. u Spodek, Saracho ed. 1990.) Zbog toga B. Bowman (1990.) preporučuje da se predavanja o dječjem razvoju dizajniraju na način da nose osobno značenje za studente. Postajući

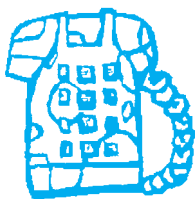
osjetljivi na svoj osobni rast, prije i lakše će se senzibilizirati i za razvoj drugih. Ne povezujemo li predavanja sa stvarnim životom, znanja postaju nerelevantna i ne mogu imati praktičnu vrijednost. Malaguzzi (1993.) je također rekao da je uloga teorije samo tolika koliko pomogne odgajatelju da bolje razumije narav svog problema. Znamo da i djeca najbolje uče kad im se omoguće prilike da zadovolje svoje interese, kad sami odabiru aktivnosti, aktivno manipuliraju materijalima i stupaju u interakciju s drugom djecom i odraslima.

Kako uče odrasli?

A kako je s odraslima? B. Wolfe (1996. str. 2.) ističe da istraživanja o učenju odraslih otkrivaju slične čimbenike kao u djece i navodi sljedeće principe učenja odraslih:

1. Odrasli najbolje uče ako su motivirani.
2. Učenje ovisi o kapacitetima za učenje.
3. Učenje ovisi o prethodnim i sadašnjim iskustvima.
4. Učenje ovisi o aktivnom uključivanju učenika.
5. Učenje ovisi o ozračju poštovanja.
6. Učenje se u većoj mjeri ostvaruje ako je učenik samousmjeren.
7. Povezivanje u učenju zahtijeva prijenos i usmjerene podrške.
8. Učenje ovisi o kritičkom, refleksivnom mišljenju. Participantima treba pomoći da ispitaju svoje kulturalne i organizacijske pretpostavke. Treba ih voditi do razumijevanja i evaluiranja njihova vrijednosnog sustava, normi i filozofskih i psiholoških pretpostavki.

Zbog čega onda poučavanje odraslih reflektira tako malo od ovih principa? 'Poučavamo li odrasle tako različito od djece zbog toga što oni imaju sposobnost apstraktnog mišljenja, upotrebljavaju



složenija znanja u komunikaciji i mogu dulje mirno sjediti i biti receptivni?' pitaju se M. Carter i D. Curtis (1994., str. 9) 'Uče li oni zaista, svojim punim kapacitetima pod ovakvim uvjetima, ili je to naša zabluda zato što pristojno sjede i dopuštaju nam da ih podučavamo na stereotipan način? Želimo li i dalje podupirati konformizam i zadržati *status quo* ili možemo kreirati nov način mišljenja i poučavanja koji će voditi do socijalnih promjena?' pitaju se dalje iste autorice.

Što smo nastojali mijenjati u sadašnjoj izobrazbi odgajatelja, zašto i kako

Prof. Marinković je rekao da prava reforma odgoja i obrazovanja počinje na fakultetu. To drugim riječima znači da će metode za izobrazbu odgajatelja koje profesori primjenjuju, odgajatelji-studenti sigurno ponavljati u svom radu s djecom. 'Možemo proizvesti klonove i robote koji rade kako im je rečeno ili možemo pobuditi ljubav prema učenju, obrazovati samostalne kritičke mislioce i razvijati kreativne, društveno odgovorne građane. Trebali bismo u znatno većoj mjeri pažnju poklanjati socijalnim aspektima poučavanja. Riječ je o učenju kojem je svrha osposobljavanje za uspješno interpersonalno ponašanje. Tolerancija, povjerenje u druge, susretljivost, autonomnost, stalnost u izboru, odlučivanju i postupanju neke su od osnovnih osobina koje omogućuju uspješno interpersonalno ponašanje. Otkrivanje sebe osnovna je pretpostavka transformacije ponašanja.' (Babić, 1993., str. 3.)

Uspješan program i kvalitetan proces naobrazbe odgajatelja potiče na refleksivno mišljenje i rješavanje problema, omogućuje brojne prilike studentima da raspravljaju o problemima, postavljaju pitanja i testiraju svoje ideje. Da bi se ispunili ovi zahtjevi, edukatori odgajatelja moraju pokazivati one vrste ponašanja koje očekuju da ih studenti razviju u svom radu s djecom. 'Kolabo-

od vrtića do fakulteta

Studij odgajatelja predškolske djece

PRVA GODINA

NAZIV KOLEGIJA	ECTS BODOVI
Filozofija odgoja	4
Uvod u pedagogiju	4
Predškolska pedagogija	9
Razvojna psihologija	9
Dječja književnost	4
Hrvatski jezik	3
Jezično izražavanje	4
Osnove kineziologije	4
Klavir, gitara, harmonika, sintesajzer	2
Strani jezik struke	4
Osnove informatike	4
Izborni predmet IV	2
Stručna praksa (interdisciplinarni praktikum)	7
Kineziološka kultura	
UKUPNO ECTS BODOVA	60

DRUGA GODINA

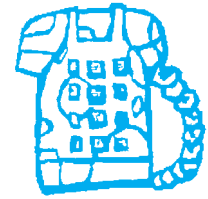
NAZIV KOLEGIJA	ECTS BODOVI
Pedagogija djece s posebnim potrebama	6
Metodika predškolskog odgoja (poznavanje okoline) I	5
Metodika hrvatskoga jezika i književnosti I	5
Metodika likovne kulture I	5
Glazbena kultura	5
Kineziološka metodika I	4
Zdravstvena zaštita i njega djeteta u predškolskoj dobi	6
Lutkarstvo i scenska kultura	5
Medijska kultura	3
Osnove likovne kulture	3
Instrumentalna pratnja s pjevanjem	4
Izborni predmet I	4
Izborni predmet IV	2
Stručna praksa /interdisciplinarni praktikum	3
Kineziološka kultura	
UKUPNO ECTS BODOVA	60

TREĆA GODINA

NAZIV KOLEGIJA	ECTS BODOVI
Suradnja obitelji i dječjeg vrtića	3
Etika	2
Integrirani jaslički kurikulum	4
Integrirani predškolski kurikulum	4
Metodika predškolskog odgoja/ poznavanje okoline II	7
Metodika hrvatskog jezika i književnosti II	7
Metodika likovne kulture II	7
Metodika glazbene kulture	7
Kineziološka metodika II	8
Izborni predmet II	4
Izborni predmet III	4
BACCALAREUS	3
UKUPNO ECTS BODOVA	60



od vrtića do fakulteta



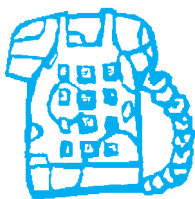
Razlomljenost postojećih metodika onemogućavala je studentu percipiranje cjelovite slike djeteta kao jedinstvenog, neponovljivog, kreativnog i prirodno znatizeljnog ljudskog bića

rativno angažiranje između profesora, odgajatelja-mentora i studenta u kojem će svatko učiti od onog drugog vodi do ujedinjene perspektive o praktičnom iskustvu.' (Rutch, 1996. str. 5.). Ovim idejama vodili smo se u osmišljavanju ustroja novog, suvremenijeg studija odgajatelja predškolske djece.

Studij za osposobljavanje odgajatelja u ovih je nekoliko godina (od 2005. do 2010. godine) planiran i koncipiran kao stručni studij na kraju kojega se stječe stručno zvanje 'odgajatelj predškolske djece' (*baccalareus*). Taj je trogodišnji studij jednakovrijedan kao i prethodno završeni dvogodišnji studij, no suvremenije

je koncipiran i organiziran (nove metode rada, inovirani sadržaji, ravnomjernije opterećenje studenata obvezama i sl.). Navest ću i opis programa koji je uvršten u trogodišnje obrazovanje odgajatelja s predviđenim kolegijima i pripadajućim brojem ECTS bodova po godinama studija: Iz tablice ustroja studija (str. 18) vidljivo je





od vrtića do fakulteta

da su sadržaji kolegija prve godine studija u najvećoj mjeri posvećeni pripremi za kasnije postupno metodičko osposobljavanje studenata za odgojno-obrazovni rad s djecom tijekom druge i treće godine studija. U trećoj se godini sadržajima studija pristupa holistički kako bi student mogao kreativno primjenjivati pedagoška, psihološka i metodička znanja u zajedničkom

građenju otvorenog, integriranog, jasličkog i vrtićkog kurikulumu i kompetentnije surađivati s roditeljima, što su i najvažniji novi predmeti studija. Nastavne obveze studenata prosječno iznose do 26 sati tjedno tijekom nastavne godine (30 tjedana). Izvannastavne djelatnosti studenata (kineziološka kultura, slobodne aktivnosti, stručno-pedagoška praksa) ustrojavaju se i izvode izvan navedene satnice. Ovakvim ustrojem studija pomažemo odgajateljima da postanu autonomni, odgovorni planeri i rješavatelji problema u svojim odgojnim skupinama. Zadaća nam je pomoći im razviti metodologiju za komponiranje njihove uloge kao odgajatelja pojačavanjem uspješnih poučavateljskih dispozicija. Potreban nam je 'rastući', a ne 'inženjerski' model izobrazbe (E. Jones, 1987. prema Bowman 1990.).

Treba se usmjeriti i na proces, ne samo na sadržaj. Nedostaje nam kolaborativni rad unutar odsjeka i duž fakulteta. Naši programi i organizacijska struktura novim ustrojem trebaju postati fleksibilniji i graditi se na poticanju kolaboracije. Treba na studente gledati kao na one koji studiranjem rastu kao učenici, osobe i profesionalci. Priprema za zvanje treba im omogućiti takve situacije u kojima će moći zadovoljiti osobne interese i potrebe u podržavajućem i personalnom



Zadaća nam je pomoći im razviti metodologiju za komponiranje njihove uloge kao odgajatelja pojačavanjem uspješnih poučavateljskih dispozicija. Potreban nam je 'rastući', a ne 'inženjerski' model izobrazbe

Ne povezujemo li predavanja sa stvarnim životom, znanja postaju nerelevantna i ne mogu imati praktičnu vrijednost.

ozračju. Djelujući na naše studente holistički, ohrabrujemo ih da sa svojom djecom rade na isti način. Ne vrijedi li to na svim razinama odgoja i obrazovanja?

Još nekoliko poruka budućim odgajateljima

Odgajatelji trebaju naći svoj vlastiti način poučavanja; drugim riječima, trebaju konstruktivistički pristup u svom obrazovanju. Počinjemo eksperimentiranjem s aktivnostima koje odraslima nude da istražuju, otkrivaju i kreiraju na načine slične dječjem učenju.

Trebamo osobe koje će preuzeti rizik isprobavanja novih ideja i koji će upotrijebiti neuspjehe kao iskustva učenja i pokušati ponovo, radije negoli vidjeti to kao osobni nedostatak. Naglasak treba staviti na ispitivanju i redefiniranju ulo-

ge odgajatelja. Zbog toga strategije izobrazbe odgajatelja trebaju ispitivati moguće uloge odgajatelja koje se mogu pretpostaviti u danim situacijama i tada prakticirati refleksiju i ponašanja koje oni podrazumijevaju.

Na kraju želim našim čitateljicama i čitateljima, a osobito budućim odgajateljima, uputiti nekoliko lijepih misli iz knjige *Što nas uče djeca* talijanskog psihologa i neuropsihijatra Ferruccija (2002.) koje će, vjerujem, budućim

odgajateljima pružiti dodatne ideje koje će ih voditi u njihovom profesionalnom rastu. Ponekad se sva pravila o tome kako valja živjeti i kakvi trebamo biti, kriju u pješčaniku dječjeg igrališta. Učenje od djece nevjerovatna je avantura i jedinstvena prilika da obnovimo svoj sustav vrijednosti i promijenimo se.

Evo što sam naučio: dok god očekujem da se moja djeca ponašaju po određenim pravilima, napet sam i zabrinut i ne mogu ih vidjeti onakvima kakvi jesu i ne osjećam zadovoljstvo kad sam u njihovu društvu. Tada sam svojoj djeci žandar. Ali kad se oslobodim očekivanja, osjećam se slobodno i lagano, imam sa svojom djecom bolji odnos i bolje se zabavljam... (str. 34.)

Kako mogu iskreno voljeti svoju djecu, ako istovremeno želim da budu drukčija? (...) Često, prečesto, jedni drugima oduzimamo prostor. Govorimo si kakvi moramo biti, što trebamo činiti, sastavljamo programe, diktiramo uvjete, izražavamo sudove i ucjenjujemo. Kako li je lijepo okružiti drugoga, osobito dijete, prostorom u kojemu može biti ono što želi. Pustiti ga da diše, da se razvija kao biljka koja raste bez prepreka. Ponudimo slobodu i osjećat ćemo se slobodnijima. Poklonimo prostor pa ćemo ga i sami imati više. (str. 41. - 42.)